

BV3900 – Kandidatnummer 837

Bacheloroppgave

Barneverntjenestens arbeid med foreldrekonflikt - et spørsmål om barnets rettssikkerhet

En litteraturstudie

Kandidatnummer: 837

Emnekode: BV3900

Emnenavn: Bacheloroppgave med vitenskapsteori

Studieprogram: Barnevern

Antall sider (oppgavetekst/totalt): 20/26

Innleveringsfrist: 22.05.2023

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling	2
2.0 Metode – litteraturstudie	3
2.1 Forforståelse	4
2.2 Litteratursøk	4
2.3 Begrunnelse og begrensninger ved valg av litteratur	5
2.4 Kvalitativ metode	6
3.0 Begrepsavklaring	6
4.0 Presentasjon av funn	7
4.1 Juridiske funn	7
4.1.1 Barneloven	7
4.1.2 Barnevernsloven	9
4.1.3 Barnevernets juridiske handlingsrom i høykonfliktsaker	10
4.1.4 Barnets møte med gråsonen og parallelle rettsprosesser	11
4.2 Psykologisk og barnevernsfaglig funn	12
4.2.1 Høykonflikt – risikofaktorer	12
4.2.2 Høykonflikt – utfordringer for barnevernsansatte	14
5.0 Drøftelse	15
5.1 Vanskelig kategorisering – mulig ansvarsfraskrivelse?	16
5.2 Behov for koordinering til barnets beste?	18
5.3 Svekket rettssikkerhet?	19
6.0 Avsluttende kommentar	21

1.0 Innledning

Omfattende foreldrekonflikter har, gjennom en rekke studier, vist en økt risiko for barns helse og utvikling (Rød, 2010, s.93) Spesielt belastende er det for barn hvor foreldrene ikke kommer til enighet om bosted og samvær, og en foreldretvist fremmes for domstolen. Flere av disse høykonfliktsakene avsluttes uten at foreldresamarbeidet og forholdet til barna er bedret (Samonsen, et al., 2022, s.18) Det er derfor uheldig at barneverntjenesten tidligere har hatt en tilbaketrukket rolle i saker hvor det meldes om høyt konfliktnivå, spesielt knyttet til spørsmål om bosted og samvær (Gard & Wæhler, 2019). En av grunnene til dette er gråsonen mellom barneloven og barnevernloven, som plasserer både barn og saksbehandler i skjæringspunktet mellom det privatrettslige og offentlig myndighetsutøvelse (Breivik & Mevik, 2012, s.96). Den utfordrende juridiske konteksten har derfor ført til at foreldrekonflikter ofte blir vurdert å være utenfor barnevernets anliggende.

Utviklingen er imidlertid slik at barneverntjenesten opplever en økning i antall saker hvor det meldes om barn som lever i konflikt mellom foreldrene. I 2020 gjaldt 16 prosent av meldingene barnevernet mottok konflikt i hjemmet (Samonsen, et al., 2022, s.19). Dette er i tråd med offentlig statistikk som viser en tydelig og vedvarende økning av høyt konfliktnivå etter samlivsbrudd (Kvello, 2015, s.366). Det vil derfor være nødvendig å undersøke barnevernets rolle og mandat i disse sakene.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling

Min interesse for gråsonen mellom barnevernsloven og barneloven ble brakt på banen tidlig i utdanningsløpet. Gjennom praksiserfaringer har jeg ved flere anledninger møtt på saker hvor foreldre er i konflikt. Jeg vil nå presentere en case fra en praksiserfaring, hvor jeg ble introdusert for en sak hvor barnet hadde fast bosted hos mor og lite samvær med far. Jeg vil presentere denne casen i anonymisert og omskrevet form, slik at det ikke er mulig å knytte enkeltpersoner til opplysningene. Casen vil også bli benyttet senere i oppgaven, som et eksempel hvordan tematikken kan vise seg i barnevernskonsulentens yrkesutøvelse.

Den aktuelle barneverntjenesten hadde mottatt flere bekymringsmeldinger fra både skole og far angående mors psykiske helse og barnets høye skolefravær. I tillegg hadde fastlegen sendt flere meldinger som omhandlet bekymring rundt barnets unormalt hyppige legebesøk, uforklarlige skader og sykdommer. Det var derfor et gjennomgående tema ved team-drøfting om mor kunne ha en sjelden psykisk lidelse. Mor hadde mottatt frivillige hjelpetiltak

over en lang periode, men barnets sykefravær hadde nådd en uforsvarlig grense og det var stor bekymring for barnets omsorgssituasjon hos mor. Barneverntjenesten vurderte derfor at det var aktuelt med en omsorgsovertakelse, jf. barnevernsloven §5-1 (Barnevernsloven, 2021). Barnets far ble imidlertid vurdert til å ha god omsorgsevne, og siden det ikke forelå en rettsavgjørelse mellom mor og far i en foreldretvist, ble mor oppfordret til å benytte seg av avtalefriheten i barneloven til å gi far daglig omsorg for barnet. På denne måten ville barnet unngå en parallell rettsprosess, hvor tingretten og fylkesnemnda mottar parallelle begjæringer både i forhold til overprøving av omsorgsovertakelsen og foreldretvisten etter barneloven. Slik skulle det ikke bli, da mor gjorde det klart at hun ikke ønsket å inngå en avtale med far. Barneverntjenesten ble derfor nødt til å fosterhjemsplassere barnet midlertidig hos far i påvente av barnelovssaken, jf. barnevernsloven §9-4.

Denne hendelsen gjorde at jeg som kommende barnevernskonsulent følte på avmakt i møte med skjæringspunktet mellom barnevernloven og barneloven. Etter min vurdering ville barnet blitt skjermet for mye usikkerhet og konflikt ved å unngå den parallelle rettsprosessen. Slik saken utviklet seg opplevde jeg at barnets beste ble nedprioritert i møte med barneloven. Jeg undret meg derfor om barn med to hjem ikke har den samme rettssikkerheten som barn med ett hjem. Jeg ønsker derfor å undersøke følgende problemstilling:

Hvordan kan den juridiske gråsonen mellom barnevernloven og barneloven utgjøre en svekket rettssikkerhet i barneverntjenestens arbeid med barn med to hjem?

2.0 Metode – litteraturstudie

I det følgende vil jeg redegjøre for fremgangsmåten jeg har benyttet meg av i søk og innsamling av relevant forskningslitteratur. Metode skal gi deg som leser ett innblikk i hvordan jeg har lett etter forskning for å best belyse min problemstilling (Dalland, 2020, s.197). Det vil også vise leseren at jeg har forstått og lært hvordan kvalitetssikret forskning gjennomføres (Rognsaa, 2023, s.111). Metoden som er benyttet i denne bacheloroppgaven er en litteraturstudie. En litteraturbasert studie innebærer innhenting av litteratur fra allerede eksisterende fagkunnskap, forskning og teori (Dalland, 2020, s.199). Etter relevant forskning er innhentet og begrunnet, vil den eksisterende kunnskapen benyttes i drøfting opp mot aktuell problemstilling.

2.1 Forforståelse

I oppstartsfasen av en litteraturstudie er det hensiktsmessig å gjøre seg bevisst sin forforståelse, nærmere bestemt den kunnskapen og forståelsen en har av temaet før undersøkelsen er gjennomført (Dalland, 2020, s.196). Forforståelsen vil påvirke hvilke data man ser etter i litteraturstudien, noe som kan ha både en positiv og negativ innvirkning på den videre undersøkelsen. Positivt i den forstand at undersøkelsen enklere kan la seg gjennomføre dersom en har kunnskap om hvor og hva man burde søke etter, negativt på den måten at forforståelsen kan legge en begrensning på hva en ønsker å undersøke.

Foreldrekonfliktsaker og gråsoner-problematikken er noe jeg har hatt stor interesse for siden hendelsen ved praksis førsteåret. I tillegg har jeg gjennom min nåværende stilling på et krisesenter ofte blitt vitne til barn fanget i en konstant dragkamp mellom foreldre om daglig omsorg. Følgelig er min forforståelse preget av mye informasjon om temaet, som både har bekreftet og forsterket mine fordommer. Fascinasjonen for den vanskelige gråsonen gjorde også at jeg valgte fordypningsemnet «barn med to hjem – barnevernets rolle i komplekse samværssaker». Kunnskapen jeg opparbeidet meg i kraft av dette emnet og praksiserfaringer vil naturligvis påvirke forforståelsen i stor grad.

2.2 Litteratursøk

Ved innhenting av forskningslitteratur benyttet jeg meg i stor grad av ordsøk i søkemonitorer for vitenskapelig publiseringer og fagtidsskrifter, henholdsvis Oria, Idunn og Fontene forskning. Søkordene som ga størst utbytte for min datainnsamling var «høykonflikt» og «foreldrekonflikt». Jeg forsøkte meg også på søkordene «barnefordeling», «høykonfliktsaker» og «samværssaker». Disse søkordene resulterte oftest i ren juridisk litteratur, noe jeg benyttet meg av, men mye gikk også utenfor for tematikken problemstillingen min omhandler. Etter jeg hadde opparbeidet meg en oversikt av tilgjengelig litteratur i søkemonitorene, undersøkte jeg litteraturlistene i artikler jeg anså som relevante. Videre undersøke jeg også litteraturlistene fra pensumlitteraturen i nevnte fordypningsemne, samt litteraturlisten i masteroppgaver og doktoravhandlinger innenfor temaet. Jeg hadde stort utbytte av dypdykking i litteraturlistene til pensumlitteraturen fra fordypningsemnet.

2.3 Begrunnelse og begrensninger ved valg av litteratur

Kvalitetssikrede kilder er helt grunnleggende for å sikre litteraturstudiets validitet. Derfor har jeg som utgangspunkt lagt vekt på å finne artikler som er kvalitetssikret i form av en fagfelle vurdering. Dette innebærer at kilden har fått sin faglige kvalitet godkjent av fagfolk eller en redaktør (Rognsaa, 2023, s.40). For å kunne besvare min problemstilling i tilstrekkelig grad, har jeg også valgt å benytte meg av noen fagartikler og to fagbøker som ikke er fagfelle vurdert. Noen av disse har imidlertid fulgt klare metodiske krav og gjort rede for hvordan de har gått frem i forskningen sin. Med utgangspunkt i dette har jeg vurdert at kildene er av viss kvalitet.

I forkant av min datainnsamling hadde jeg en klar formening om å holde meg til litteratur utgitt i nyere tid. Jeg oppdaget imidlertid at mye av den nyeste forskningen innen temaet var brukt som pensumlitteratur i fordypningsemnet «barn med to hjem – barnevernets rolle i komplekse samværsaker». Vi har klare føringer om å ikke bruke tidligere pensum som selvalgt litteratur på bacheloroppgaven, dette la derfor en klar begrensning. I søken etter relevante artikler til selvalgt pensum har jeg derfor måtte anvende noe litteratur av eldre utgivelsesdato. Flere av disse artiklene har dog vist seg å være relevante for min problemstilling, og inneholdt gode drøftelser som fortsatt er svært dagsaktuelle. I teori og diskusjonskapittelet kommer jeg imidlertid ikke til å begrense meg til kun selvalgt pensum. Jeg vil også benytte meg av tidligere pensumkilder for å best belyse min problemstilling.

Det finnes flere internasjonale studier som belyser tematikken. Jeg har imidlertid valgt å fokusere på norske studier. Dette er gjort på bakgrunn av oppgavens omfang, og fordi jeg primært ønsker å undersøke høykonfliktsaker i en norsk barnevernskontekst. Det er imidlertid vært å nevne at norsk forskning på høykonfliktsaker i ofte kommer fra domstolen og familievernet (Olkowska et al., 2020, s.274).

1. januar 2023 markerte datoen for ikrafttredelse av ny barnevernslov. Dette innebar at mange av artiklene på temaet ville inneholde utdatert juridisk kunnskap. Hvorvidt en enkelt lovbestemmelse har blitt videreført eller endret, er derfor av betydning for analyse av forskningslitteraturen. Jeg har derfor måtte anvende ett forarbeid, henholdsvis Prop.133 L (2020-2021), for å dobbeltsjekke ny lov opp mot aktuelle artikler.

2.4 Kvalitativ metode

Litteraturkildene som er lagt til grunn i besvarelsen har i stor grad benyttet seg av kvalitativ metode for å studere tematikken. Kvalitativ metode er en metode for innhenting og analyse av data, som ønsker å få frem informantenes synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015, s.20). Innsamling av kvalitative data kan gjennomføres på flere ulike måter. De fleste litteraturkildene har benyttet seg av individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer som metodisk tilnærming. Individuelle intervjuer lar informanten gå i dybden på tematikken. I motsetning består en fokusgruppe som regel av seks til ti personer, hvor formålet er å få frem forskjellige synspunkter om tematikken som er i fokus (Kvale & Brinkmann, 2015, s.179). Kvalitativ metode kan gi oss ny innsikt på tematikken, men en kan likevel stille spørsmål ved undersøkelsens reliabilitet og validitet. Med dette menes i hvilken grad resultatene kan gjelde for andre enn informantene som er utforsket (Kvale & Brinkmann, 2015, s.276).

3.0 Begrepsavklaring

Ved arbeidet med metode og forforståelse oppdaget jeg at jeg benytter meg av begreper jeg selv anser som selvsagte. Dette er begreper jeg har fått kjennskap til i tråd av min utdanning og arbeidshverdag. Med andre ord, det eksisterer en rådende diskurs på barnevernsfeltet. Diskursen setter rammer for hvordan vi snakker om begreper og hvilket innhold vi gir dem (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s.23). Jeg vil derfor kort redegjøre for noen av de mest sentrale begrepene som blir brukt i bacheloroppgaven.

Det finnes flere begreper som brukes for å beskrive konflikt mellom foreldrene, under og etter samlivsbrudd, uten at disse nødvendigvis viser til ulike fenomener (Olkowska et al., 2020, s.275). To av disse begrepene er «høykonflikt» og «foreldrekonflikt», og jeg vil variere mellom å bruke disse i oppgaven. For å gi en dekkende beskrivelse av hvilke komponenter som er til stede når man omtale noe som «høykonflikt» eller «foreldrekonflikt», vil jeg benytte meg av Olkowska (2020) sin definisjon. «A) foreldre i ulike hjem er uenige om bosted, samvær og/eller foreldreansvar b) og/eller at det er vedvarende kommunikasjons- og samarbeidsproblemer c) og/eller at minst en av foreldrene er bekymret for barnets omsorgssituasjon hos den andre» (s.275). I tillegg anser jeg det som viktig å understreke at det kan også være bekymring knyttet til vold og overgrep (Jevne, 2017, s.5). Av hensyn til

problemstillingen, vil avgrense til å kun benytte meg av begrepene «høykonflikt» og «foreldrekonflikt» sett i sammenheng med konflikt mellom foreldrene etter samlivsbrudd.

«Gråsonen» er et begrep jeg ble introdusert for i forbindelse med fordypningsemnet «barn med to hjem – komplekse samværsaker» og Jevnes doktoravhandling (2017). Begrepet beskriver den juridiske og institusjonelle utfordringen i møte med barneloven, hvor det blir usikkert om saken er barnevernets anliggende (Jevne, 2017, s.2).

«Parallell rettsprosess». Når tingretten og fylkesnemnda mottar begjæring parallelt både i sak om overprøving av vedtak om omsorgsovertakelse og en foreldretvist etter barneloven. Dette skjer fordi vedtaket om omsorgsovertakelse kun gjelder ovenfor den av foreldrene som har daglig omsorg. Den andre forelder kan dermed ikke begjære tilbakeføring i saken om omsorgsovertakelse før den har fått tildelt daglig omsorg etter barnelovens regler (Julsrud, 2013, s.407)

4.0 Presentasjon av funn

Jeg vil nå presentere de ulike funnene fra forskningslitteraturen. Det vil bli gjort på en saklig måte og uten foreløpige vurderinger (Dalland, 2020, s.206). I min besvarelse vil teoretiske begreper og perspektiver være innvevd i presentasjon av funn. Dette er gjort på bakgrunn av problemstillingens natur, samt at de juridiske og barnevernsfaglige perspektivene i stor grad er knyttet til de kvalitative artiklene som blir benyttet. For å gjøre dette på mest oversiktlig måte, har jeg vurdert det som nødvendig å dele presentasjonen av funn i to deler.

4.1 Juridiske funn

I Norge har vi to lover som skal ivareta barnets beste. Både barneloven og barnevernsloven skal legge barnets beste til grunn for beslutninger som fattes (Breivik & Mevik, 2012, s.13). I høykonfliktsaker hvor barneverntjenesten er involvert, vil barn og foreldre berøres av begge lovene samtidig. I det følgende vil jeg kort redegjøre for relevante punkter i barneloven og barnevernsloven, etterfulgt av en fremstilling av barnevernsansattes juridiske handlingsrom i høykonfliktsaker. Avslutningsvis vil jeg presentere funn som går på barnets møte med gråsonen og parallelle rettsprosesser.

4.1.1 Barneloven

Lov av 8. april 1981 nr.7 om barn og foreldre (barneloven, heretter forkortet bl.) er et privatrettslig rettsområde, som regulerer forholdet mellom barn og foreldre (Kvalø & Köhler-

Olsen, 2016, s.93). Lovens virkeområde er hovedsakelig tvister mellom foreldre om foreldreansvar, fast bosted og samvær. Ved avgjørelse i disse spørsmålene har foreldrene som hovedregel full avtalefrihet. Barneloven legger derfor opp til at foreldene selv kan avtale løsninger, innenfor rammene av prinsippet om barnets beste, jf. bl §48 (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016. s.135). Avgjørelser etter barneloven skal først og fremst rette seg etter hva som er det beste for barnet, jf. bl §48 første ledd. I tillegg skal barnets mening om saken tillegges vekt etter alder og modenhet, jf. bl§31. Dette er i tråd med Grunnloven §104 og FNs barnekonvensjon artikkel 12, som gir barnet rett til å bli hørt i saker som angår det.

Foreldreansvaret er regulert etter barneloven kapittel 5, og regulerer både hvem som har foreldreansvaret og hva et foreldreansvar innebærer. Med foreldreansvar menes foreldrenes plikt til å gi barnet omsorg, oppdragelse, samt rett og plikt til å ta avgjørelser på vegne av barnet, jf. bl §30. Kapittel 5 inneholder også bestemmelser i de tilfeller hvor foreldrene ikke bor sammen. I disse tilfellene skilles det mellom foreldreansvar og fast bosted. Skillet representerer ulike typer myndighet til å treffe beslutninger om barnet (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.102). Barneloven §§34 og 35 regulerer situasjoner hvor ektefeller eller samboende med felles barn flytter fra hverandre eller skiller seg. Barneloven §36 første ledd gir foreldrene adgang til å avtale om barnet skal bo fast hos begge eller en av dem. Dersom foreldrene bestemmer at barnet skal bo fast hos den ene, kommer barneloven §37 til anvendelse. Denne bestemmelsen fastsetter at visse avgjørelser hører under den som har fast bosted, og den andre forelder kan ikke i kraft av foreldreansvaret motsette seg disse avgjørelsene (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.107). Foreldre med felles barn under 16 år, plikter å møte til meklings ved et familievernkontor for å komme frem til gode avtaler om foreldreansvaret, fast bosted og samværsretten, jf. bl §§ 51 og 52. I situasjoner hvor foreldrene ikke enes om en avtale, kan avgjørelsen treffes av en domstol.

Barn og foreldre har som hovedregel en gjensidig rett til samvær med hverandre, selv om de ikke bor sammen, jf. bl §§42 og 43. Dette følger av Barnekonvensjonen artikkel 9 nr.3 (1989) og den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (heretter forkortet EMK) artikkel 8 (1950). Unntaket fra hovedregelen følger av barneloven §43 første ledd tredje punktum. Etter denne bestemmelsen skal det ikke være samvær dersom det ikke vil være til barnets beste. En beslutning om at det ikke skal være samvær, må fattes av domstolen (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.123). Domstolen kan også ta stilling til at samværet skal gjennomføres,

men med beskyttet eller støttet tilsyn som vilkår for samvær, jf. bl §43 første og tredje ledd. Dette gjør seg gjeldende i situasjoner hvor barnet er utsatt for, eller kan bli utsatt for, overgrep av samværsforelder (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.123).

4.1.2 Barnevernsloven

Barnevernsloven er en offentligrettslig lov som regulerer forholdet mellom offentlig inngripen og privatlivets fred (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.144). Formålet med barnevernsloven er *å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid*, jf. barnevernsloven (heretter forkortet bvl.) §1-1. I likhet med barneloven, er hensynet til barnets beste et grunnleggende prinsipp i barnevernets arbeid, jf. barnevernsloven §1-3.

Når barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding skal det snarest, og senest innen en uke, vurderes om meldingen skal følges opp med en undersøkelse eller henlegges, jf. bvl. §2-1. I de tilfeller hvor bekymringsmeldingen gir *rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak*, jf. bvl. §2-2 første ledd, skal barneverntjenesten iverksette undersøkelse. Ny barnevernslov trådte i kraft 1.januar 2023. Noen av lovbestemmelsene som har blitt endret går spesifikt på situasjonen til barn med to hjem. I kraft av dette ble det tatt inn i loven at barnevernets undersøkelse skal omfatte *barnets helhetlige omsorgssituasjon*, jf. bvl. §2-2 tredje ledd. Hvis barnet har foreldre som ikke bor sammen, vil dette bety undersøkelse både i hjemmet hvor barnet bor fast og samværshjemmet (Prop. 133 L (2020-2021), s. 131).

Etter gjennomført undersøkelse, kan barneverntjenesten tilby hjelpetiltak for barnet og foreldrene. Hjelpetiltak tilbys dersom *barnet på grunn av sin omsorgssituasjon eller atferd har et særlig behov for hjelp*, jf. bvl. §3-1. Som hovedregel skal hjelpetiltak være frivillige, men barneverns- og helsenemnda kan likevel beslutte at enkelte tiltak skal iverksettes ved pålegg (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.180). Dette kan forekomme i situasjoner hvor barneverntjenesten anser iverksettelse av tiltak *som nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg eller beskyttelse*, til tross for at foreldrene ikke samtykker, jf. bvl. §3-4. Tidligere hadde barneverntjenesten bare lovhjemmel til å pålegge hjelpetiltak ovenfor forelder med fast bosted (Prop. 133 L (2020-2021), s.164). Med ikrafttredelse av nåværende lov, kan påleggelse av hjelpetiltak rettes både mot bosteds- og samværsforelder, jf. bvl. §3-4 tredje ledd.

Barneverntjenesten kan fremme sak om omsorgsovertakelse, når det er nødvendig ut fra barnets situasjon, og mindre inngripende tiltak ikke skaper en tilfredsstillende omsorgssituasjon, jf. bvl §5-1. Vedtaket innebærer at barneverntjenesten vil overta daglig omsorg for barnet. Dette er et alvorlig inngrep i privat – og familielivet, og det er følgelig strenge vilkår for vedtak om omsorgsovertakelse (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s.189). Ved vedtak om omsorgsovertakelse åpner barnevernloven for at barnet kan fosterhjemsplasseres hos samværsforelderen, jf. bvl. §9-4. Forutsetningen for dette er at samværsforelderen tar de nødvendige skritt for å få barnet overført etter reglene i barneloven (BLD, 2013, s.34).

4.1.3 Barnevernets juridiske handlingsrom i høykonfliktsaker

Barneverntjenestens arbeid med foreldrekonflikter, foregår i en juridisk gråsoner mellom barnevernloven og barneloven. En sentral betingelse for arbeidet er at barnevernet ikke har myndighet til å fatte beslutninger etter barneloven (Olkowska, et al., 2020, s.273). Dette innebærer at barneverntjenesten ikke har myndighet til å flytte barnet mellom foreldrene, fastsette eller stoppe samværsordningen, til tross for at de mener dette hadde vært til barnets beste (BLD, 2013, s.6) Barnevernansatte kan derfor oppleve å ha et begrenset handlingsrom i møte med høykonfliktsakene.

Barneverntjenesten kan ikke fraskrive seg ansvar i saker hvor foreldrekonflikten er dominerende (BLD, 2013, s.5). Foreldrekonfliktsaker kan havne på barnevernets bord, hvis det meldes om bekymring for at konflikten går utover barnets omsorgssituasjon. Dette vil utløse barneverntjenestens undersøkelsesplikt, jf. bvl. §2-2. Dersom undersøkelsen konkluderer med at barnet har behov for ytterligere bistand fra barnevernet, hvordan kan de barnevernansatte gå frem i høykonfliktsaker uten å gå utenfor sin rettslige kompetanse?

Veilederen i forholdet mellom barnevernloven og barneloven (BLD, 2013) gir føringer for hva barneverntjenesten kan gjøre i sakene der foreldrene er i konflikt (s.6). I oppgavens kapittel 4.1.2 blir noen av alternativene gjort rede for. Jeg vil derfor nevne to nye alternativer som er relevante for problemstillingen.

I visse saker kan barnevernet få henvisninger fra foreldre i konflikt, som ønsker bistand i forhold til spørsmål etter barneloven. Dette kan gjelde endring eller stopp av samvær, eller bekymring for omsorgsevnen til bostedsforelder. I henhold til forvaltningsloven §11 har barnevernansatte en veiledningsplikt. I kraft av denne kan de ansatte oppfordre foreldrene

til å bruke barnelovens avtalefrihet til å inngå ny avtale om bosted og/eller samvær (Jevne, 2017, s.52). Den barnevernsansatte bør imidlertid være tilbakeholden med å bistå foreldrene i den juridiske gråsonen, og det vil være viktig å gi lik informasjon til både bosteds- og samværsforelder. Dersom barneverntjenesten støtter forelderens bekymring vedrørende barnets omsorgssituasjon, kan den barnevernsansatte informere foreldrene om muligheten til å bringe saken inn for domstolen, jf. bl. §§43 og 60. Dersom barnets omsorgssituasjon utvikler seg slik at det vil bli nødvendig for barnevernet å gi foreldrene en klar anbefaling, skal denne alltid gis skriftlig (BLD, 2013, s.27).

Ved domstolsbehandling av en foreldretvist, kan barneverntjenesten bli bedt om å vitne. Som vitne i saken skal barneverntjenesten belyse sider av barnets omsorgssituasjon og foreldrenes omsorgsevne. En faglig begrunnet vurdering skal bidra til å opplyse saken, samt gi domstolen et bredere grunnlag til å avsi en dom basert på hensynet til barnets beste (BLD, 2013, s.36).

4.1.4 Barnets møte med gråsonen og parallelle rettsprosesser

Flere av litteraturkildene problematiserer barnets rettssikkerhet i møte med gråsonen. Litteraturen legger i hovedsak fokus på sakene hvor barnet står i en parallell rettsprosess.

Brevik og Mevik (2012) argumenterer for at i saker hvor barnet berøres av begge lovene samtidig, vil ikke håndhevelsen alltid bli til barnets beste (s.13). De begrunner dette med å vise til historier fra informanter, som kan tyde på at domstolen og barnevernet er på kollisjonskurs. I behandling av foreldretvister i domstolen, peker de på en forskjell mellom domstolens og barnevernets oppfatning av barnets beste (Brevik & Mevik, 2012, s.63). De opplever at spørsmålet om hvor mye konflikten mellom foreldrene skader barnet, ofte blir skyvet til side i foreldretvistsaker (s.159).

Dette poengteres også av Elisabeth Gording Stang (2013) og Per Arne Rød (2010). Stang viser til at barnets stemme i domstolsbehandling av foreldretvister ikke vektlegges nok.

Konsekvensen kan være ulik terskel for vurdering av de samme opplysningene hos barnevernet og domstolen (Stang, 2013, s.673). Stang argumenterer for at dette bidrar til å svekke barns rettssikkerhet. Rød har gjennomført intervju med barneinformanter i forbindelse med sin doktorgrad. Flere av barna forteller at domstolsprosessen har bidratt til en opplevelse av å ikke ha blitt sett eller hørt i spørsmål som var viktige for dem. Foreldrenes

rett til å være i konflikt så ut til å ha fått forrang fremfor plikten som forelder (Rød, 2010, s.93).

Tingrettsdommer Åsne Julsrud har undersøkt saker som går parallelt etter barneloven og barnevernloven som omhandler samme barn (2013). Julsrud konkluderer med at den parallelle rettsprosessen er forsinkende og konflikt drivende, noe som kan resultere i en uklar situasjon for alle parter, hvor viktige beslutninger for barnet trekker ut i tid (s.417). Ved en parallell rettsprosess vil barnet involveres i begge prosesser. Ofte vil barnet bli bedt om å si sin mening i begge sakene, dette kan være komplisert og følelsesmessig vanskelig. Julsrud stiller derfor spørsmål ved om barnet evner å skille mellom de to tvistene (Julsrud, 2013, s.408). Hun argumenterer for en samkjørt behandling av barnevernssaker og foreldretvister, da sakene ofte omhandler de samme spørsmålene: hvor barnet skal vokse opp, hvilke ønsker barnet har og foreldrenes omsorgskompetanse (Julsrud, 2013, s.407).

Spørsmålet om en samkjørt behandling av barnevernssaker og foreldretvister er ingen ny problematikk. Advokat og tidligere fylkesnemndsleder Geir Kjell Andersland poengterer at fylkesnemndas kompetanse og rolle i parallelle saker har blitt vurdert flere ganger. Allerede ved behandling av barnevernloven av 1992, ble det utredet om barneloven og barnevernloven kunne samordnes (Andersland, 2022, s.85). Andersland argumenterer for en forenklet overføring av daglig omsorg mellom foreldrene ved sviktene omsorgsevne. Det uttales at det er urimelig at barn ikke kan plasseres direkte hos den andre forelderen, dersom det blir fastslått omsorgssvikt hos den forelderen barnet bor fast hos (Andersland, 2022, s.86).

4.2 Psykologisk og barnevernsfaglig funn

4.2.1 Høykonflikt – risikofaktorer

Vurdering av risiko- og beskyttelsesfaktorer er en grunnleggende del av arbeidet til de ansatte i barneverntjenesten. Risikofaktorer sier noe om forhold ved barnet og omsorgssituasjonen, som kan øke faren for at barnet utvikler psykiske og/eller sosiale vansker. Motsatt viser beskyttelsesfaktorer til forhold som demper sannsynligheten for en negativ utvikling (Kvello, 2015, s.246). I det følgende vil jeg redegjøre for hvilke risikofaktorer som kan gjøre seg gjeldende for barn som lever med foreldrekonflikter.

Røds doktoravhandling (2012) trekker frem flere faktorer som er avgjørende i hvor stor grad barn blir negativt påvirket av foreldrenes konflikt. Foreldrenes psykiske uhelse, mistanke om

vold og overgrep, og grad av konfliktnivå, er noen av risikofaktorene som blir nevnt (s.50). Med hensyn til problemstillingen og oppgavens omfang har jeg ikke mulighet til å skrive inngående om alle. Ved gjennomgang av forskningslitteraturen opplever jeg at noen risikofaktorer blir gitt ytterligere fokus. Jeg vil derfor gå nærmere inn på disse.

Foreldre i konflikt involverer seg i liten grad i barna, og viser nedsatt evne til å se hvordan konflikten påvirker egne barn (Rød, 2012, s.28). Konflikten kan bli altoppslukende for foreldrene, noe som kan medføre at barna opplever sine omsorgspersoner som utilgjengelige. Konflikten blir således et hinder for personlig kontakt og godt samspill (Rød, 2010, s. 107). Røds undersøkelse konkluderte med at foreldrenes manglende involvering resulterer i en økt risiko for mangelfull utviklingsstøtte. Med utviklingsstøtte menes foreldrenes evne til å positivt utvikle barnets mestringsevne og modning (Rød, 2010, s.109). Konflikten utgjør en risiko for at barnets behov for emosjonell omsorg ikke blir dekket i tilstrekkelig grad. Dette innebærer en økt fare for emosjonell omsorgssvikt.

En annen vesentlig risikofaktor, er i hvor stor grad barna blir involvert i konflikten. Gard og Wæhler (2019) har gjennomført samtaler med barn som har vært vitne til foreldrenes samlivsbrudd. Flere av disse skildrer en hverdag hvor de har blitt aktivt brukt i konflikten mellom foreldrene, ofte som en slags «budbringer» av aggressive beskjeder fra den ene til den andre forelderen. Slik vil barnet bli holdt fanget på foreldrenes konfliktarena over lang tid (Gard & Wæhler, 2019). I kraft av å bli trukket inn i foreldrenes konflikt, kan barn oppleve å befinne seg i en lojalitetskonflikt. Med dette menes at barnet føler seg presset til å velge side i konflikten. Dette kan resultere i at barnet ivaretar foreldrenes interesser mer enn seg selv (Strandbu & Thørnblad, 2015, s. 287).

Noen litteraturkilder påpeker imidlertid at ikke alle barn som er vitne til foreldrenes konflikt har en negativ psykososial utvikling (Rød, 2012, s. 28). Kvello (2015) og Rød (2012) introduserer en klassifisering av alvorlighetsgrad som viser når konflikt mellom foreldre er minst skadelige for barna. Det hevdes at konflikten er minst skadelig når: konfliktene forekommer sjeldent og holder et lavt nivå, ingen fysisk utagering, familien er godt sosialt integrert, konflikten handler ikke om barna, samt at barna verken blir involvert i konflikten eller overhører den (Kvello, 2015, s.368, Rød, 2012, s.29). Når konflikten oppstod og barnets alder, er også av betydning for eventuell risiko. Barn som kommer ut av et familieliv preget

av langvarig konflikt, kan oppleve dette som en lettelse (Jevne, 2017, s.9). Dette avhenger imidlertid av at konfliktnivået mellom foreldrene blir redusert i etterkant av samlivsbruddet.

4.2.2 Høykonflikt – utfordringer for barnevernsansatte

Det er nå etablert at barnevernsansatte befinner seg i en juridisk gråsoner ved arbeidet med foreldrekonflikter. Den juridiske konteksten er utfordrende i seg selv, men det vil også være interessant å undersøke om barnevernsansatte opplever andre utfordringer i møtet med høykonfliktfamilier.

Ansatte i barnevernet kan være redde for å bli brukt av foreldrene i kampen om barnet, og flere opplever at foreldrene prøver å få dem på sin side i konflikten (Olkowska, et al., 2020, s.283). Dette kan oppfattes som særlig utfordrende i foreldrekonfliktsaker hvor det rettes mistanke om vold og overgrep. Flere saksbehandlere har opplevd saker hvor foreldrene retter gjensidige påstander om vold og omsorgssvikt, noe som resulterer i svært motstridende informasjon (Jevne & Ulvik, 2012). I slike tilfeller vil det være krevende for den barnevernsansatte å vurdere om bekymringene er reelle, eller om bekymringene fremmes som en del av foreldrenes kamp om barnet (Jevne & Ulvik, 2012). I møte med gjensidige påstander om vold og overgrep, understreker flere saksbehandlere viktigheten av å beholde en nøytral posisjon (Olkowska, et al., 2020, s.282).

Sudland & Neumann har funnet at høykonfliktsaker skiller seg fra problematikken som typisk viser seg i barnevernssaker (Sudland & Neumann, 2021, s.684). Gruppen «foreldre i fastlåste konflikter», blir beskrevet som ressurssterke og med høyere sosioøkonomisk status. Dette er i kontrast til sakene barnevernsansatte vanligvis blir eksponert for, som er møtet med marginaliserte familier (Sudland & Neumann, 2021, s.140). Sudland & Neumann gjennomførte 31 intervjuer med ansatte i barneverntjenesten, og flere av informantene forbinder foreldrenes høye sosioøkonomiske status med resiliens (s.683). Dette innebærer at den barnevernsansatte anser forelderens praktiske- og materielle omsorgsevne som en beskyttelsesfaktor. Resultatene fra undersøkelsen viser at foreldrenes sosioøkonomiske status kan overskygge bekymringer knyttet til konfliktens skadevirkninger for barnet (Sudland & Neumann, 2021, s.684).

For å forklare hvordan familiens sosioøkonomiske status kan påvirke den barnevernsansattes beslutningsgrunnlag, velger Sudland & Neumann å benytte seg av begrepene «Institusjonslogikk» og «Trumfkort». Disse begrepene blir også benyttet i

(Samonsen, et al., 2022) og Røds doktoravhandling (2012). Institusjonell logikk viser til samfunnsmessige konstruerte, historiske mønstre av praksis, antagelser og verdier (Samonsen, et al., 2022, s.19). Institusjonell logikk er av betydning for skjønnsutøvelsen, ved at den barnevernsansatte følger selvfølgelig praksiser i egen virksomhet (Samonsen, et al., 2022, s.20). Sudland & Neumann argumenterer for at foreldrekonfliktsaker ikke så lett lar seg kategorisere innenfor den institusjonelle barnevernsrammen, som historisk og nåtidig er innrettet mot annen problematikk. Dette kan føre til henleggelse av saker fordi innholdet i foreldrekonflikter krysser grensen til for eksempel familievernproblematikk (Sudland & Neumann, 2021, s.150).

Backe-Hansen er en sentral premissleverandør når det gjelder forskning på barnevernets beslutningsgrunnlag (Rød, 2012, s. 32). Hun viser til hvordan barnevernet bruker «trumfkort» som argumentasjon i sine beslutninger (Backe-Hansen, 2004, s.102). «Trumfkort» er risikofaktorer som barnevernsansatte vanligvis møter på, som for eksempel rusproblematikk, vold og psykiske lidelser. Slike trumfkort er avgjørende for at barnevernet bestemmer seg for å undersøke barnets omsorgssituasjon (Rød, 2012, s. 53). Undersøkelsen til Sudland & Neumann peker på at barnevernsansatte har problemer med å vurdere sakens alvorsgrad og risikofaktor, når konflikten mellom foreldrene blir beskrevet som den primære bekymringen (s.150). Flere av informantene opplevde det som lettere å klassifisere en foreldrekonflikt som barnevernssak, samt foreslå tiltak, dersom saken også inneholdt annen tilleggsproblematikk (Sudland & Neumann, 2021, s.691). På bakgrunn av dette, stilte undersøkelsen spørsmål ved om barnevernsansatte har tilstrekkelig kunnskap og handlingsrom for å undersøke og vurdere omsorgen i familier som ellers ikke forbindes med typiske risikofaktorer (Sudland & Neumann, 2021, s.150).

5.0 Drøftelse

Innledningsvis presenterte jeg en sak, hvor jeg som profesjonsutøver i barnevernet opplevde avmakt i møte med gråsonen. Hendelsen har preget min for forståelse i stor grad, og jeg har lenge tenkt at barnevernets handlingsrom i høykonfliktsaker er for begrenset. Men er det virkelig slik? Utgjør den juridiske gråsonen mellom barnevernloven og barneloven en svekket rettssikkerhet i barneverntjenestens arbeid med barn med to hjem? Jeg vil i dette kapittelet drøfte funnene som har blitt presentert opp mot problemstillingen.

5.1 Vanskelig kategorisering – mulig ansvarsfraskrivelse?

For at barneverntjenesten skal undersøke omsorgssituasjonen og hjelpe et barn i en høykonfliktfamilie, må den barnevernsansatte vurdere om saken er barnevernets anliggende. Dette innebærer et kartleggingsarbeid av risiko- og beskyttelsesfaktorer. Flere av litteraturkildene påpeker at dette arbeidet er spesielt krevende i foreldrekonfliktsaker. Slik jeg tolker funnene, skyldes dette to faktorer – høykonfliktsakens natur og den juridiske konteksten.

Før drøftelsen starter for fullt, vil jeg først minne om kapittel 2.4. Det blir her informert om at flere av litteraturkildene har benyttet seg av kvalitativ metode for å undersøke tematikken. Litteraturkildene som vil bli benyttet i drøftelsen har forskjellig utvalg av informanter, og vil derfor ikke være direkte sammenlignbare. Litteraturkildene løfter imidlertid frem viktige hovedpoenger, og jeg vil derfor se dem i lys av hverandre.

Samtlige litteraturkilder jeg har lest og vurdert, nevner at høykonfliktsaker ofte skiller seg fra problematikken som vanligvis viser seg i barnevernssaker. Litteraturen argumenterer for dette ved å vise til at høykonfliktsaker ofte mangler et «trumfkort», noe som gjør at konflikten mellom foreldrene blir den primære bekymringen. Funnene peker derfor på at foreldrekonfliktsaker således går utenfor den institusjonelle barnevernsrammen, som historisk og nåtidig er rettet mot en annen problematikk (Sudland & Neumann, s.150). Grunnet dette opplever flere barnevernsansatte det som vanskelig å kategorisere foreldrekonflikter som en barnevernssak. Dette blir også poengtert i Jevne og Ulviks artikkel, hvor det nevnes at foreldrekonfliktens natur gjør det vanskelig å kategorisere som barnevernets anliggende (2012, s.25). I samme artikkel påpekes det imidlertid at det er høyere forekomst av psykiske utfordringer, rus og aggressiv atferd blant foreldre i konflikt enn blant andre foreldre (2012, s.22). Denne informasjonen kan virke motstridende, og en kan derfor stille spørsmål ved hvorfor litteraturen omtaler høykonfliktsaker som uten trumfkort. Jeg vurderer det dit hen, at de fleste litteraturkildene som er brukt i min oppgave, primært har ønsket å undersøke høykonfliktsaker hvor tilleggsproblematikk er fraværende. Slik det fremstår for meg, ønsker forskningslitteraturen å vise at kategoriseringen og vurderingen er særlig utfordrende for barnevernsansatte i saker uten tilleggsproblematikk. Med frykt for å danne et ensidig bilde av tematikken, ønsker jeg likevel å påpeke at ikke alle høykonfliktsaker er rene foreldrekonflikter uten trumfkort.

Etter gjennomgang av mine litteraturkilder, biter jeg meg merke i at Sudland og Neumanns undersøkelse i stor grad kobler høykonflikt sammen med høy sosioøkonomisk status. En informant i studien knytter konflikten direkte opp mot foreldrenes sosioøkonomiske status. En annen uttalte at «*med høy inntekt kommer også konfliktene*» (2021, s.144). Jeg synes derfor det er interessant å se at flere av informantene samtidig vurderer foreldrenes økonomiske evne å være en beskyttelsesfaktor. På den ene siden påpeker de barnevernsansatte at høykonflikt kan forekomme oftere i familier med høy sosioøkonomisk status, på den andre siden kan nettopp denne faktoren bli vurdert å være en beskyttelse for barnet. I motsetning til Sudland & Neumann, skriver Rød i sin doktoravhandling at det ikke fremkommer noen klar sammenheng mellom foreldrekonflikt og klassetilhørighet (Rød, 2012, s.31). Som vist innledningsvis, gjaldt 16 prosent av meldingene barneverntjenesten mottok i 2020 konflikt mellom foreldrene (Samonsen, et al., 2022, s.19). Av denne prosentandelen, har jeg mine tvil om at meldingene omhandlet familier utelukkende med høy sosioøkonomisk status. Røds doktoravhandling er imidlertid 11 år eldre enn Sudland og Neumanns undersøkelse. Det kan i løpet av disse årene, ha dannet seg et tydeligere bilde på sammenheng mellom sosioøkonomisk status og foreldrekonflikt. En annen mulig forklaring, er at informantene og forfatterne av undersøkelsen, ønsker å vise at vurderingsarbeidet er særlig utfordrende når foreldrene har høy sosioøkonomisk status.

Jeg undrer meg om mangelen på tradisjonell problematikk gjør den juridiske gråsonen spesielt fremtredende. Innholdet i foreldrekonfliktsaker kan i slike tilfeller balansere på knivseggen mellom barnelov og barnevernslov. Til tross for at barnevernet har visse handlingsalternativer i høykonfliktsaker, som vist i kapittel 4.1.3, er mitt inntrykk at barnevernsansatte kvier seg for saker hvor grenselandet mellom lovverkene blir for usikkert. Dette kommer tydelig til uttrykk i Jevne og Ulviks artikkel, hvor en informant sier at de bare går inn i høykonfliktsaker hvor det er annen problematikk også (2012, s.24). I saker hvor både barnelov og barnevernslov blir aktivert, er det tydelig at flere barnevernsansatte opplever begrensinger ved de juridiske rammene. Dette vil påvirke hvordan den ansatte vurderer sitt handlingsrom og mandat i saken (Jevne & Ulvik, 2012, s.29). Ut ifra mine funn, virker barnevernsansatte å ha et uklart mandat i møte med gråsonesakene. Dette blir også påpekt i veilederen som gjør rede for barneverntjenestens rolle der foreldrene er i konflikt (BLD, 2013). Det vises til at barnevernsansatte er usikre på hvordan de skal håndtere

mandatet i høykonfliktsaker, og at de derfor kan vegre seg for involvering (s.6). I frykt for å tre over i det privatrettslige anliggende, virker det i noen tilfeller å være mer komfortabelt å gi informasjon om barneloven, og henvise familien videre til en annen instans. For eksempel familievernkontoret. Til tross for at barnevernets ansvar i høykonfliktsaker er tydeliggjort (BLD, 2013, s.5), virker det som barneverntjenesten i visse tilfeller legitimerer en ansvarsfraskrivelse ved å vise til at sakene går utenfor barnevernets mandat.

5.2 Behov for koordinering til barnets beste?

Det er nå etablert at barnevernets arbeid med høykonfliktsaker er utfordrende ved mangel på trumfkort, og når familien skiller seg fra det som vanligvis forbindes med tradisjonell barnevernsproblematikk. Dette blir spesielt fremtredende i møte med foreldre med høy sosioøkonomisk status. Samlet tydeliggjør dette muligheten for at barnevernsansatte vurderer høykonfliktsaker å være utenfor barnevernets mandat. Som Per Arne Rød poengterer i sin doktorgrad, kan dette være problematisk for barnets rettssikkerhet. Trumfkort er ofte avgjørende for om barneverntjenesten bestemmer seg for å åpne en undersøkelsessak (Rød, 2012, s.53). Rød er derfor bekymret for at høykonfliktsaker kan bli henlagt uten at barnets omsorgssituasjon har blitt vurdert godt nok. Dette kan resultere i at barn med to hjem har dårligere rettssikkerhet enn andre barn (s.58). Flere av litteraturkildene støtter han i dette. Jevne og Ulvik (2012), viser til at barnevernet er kritisert for å avvise meldinger hvor foreldrekonflikten er dominerende. Dette kan resultere i at barn med to hjem ikke får nødvendig oppfølging (s.20). Dette vurderer jeg som svært uheldig, da samtlige av mine funn peker på vesentlige risikofaktorer for barn i høykonfliktsaker.

Mine funn reiser spørsmål ved om barn i høykonfliktsaker ikke har fått nødvendig hjelp fra barneverntjenesten. Mye kan tyde på dette, da litteraturen viser at foreldrekonflikten kan tilsløre reelle behov for tiltak etter barnevernsloven (Jevne, 2017, s.4). Slik jeg ser det, kan en stille spørsmål ved om det er både mandatet, kompetansen og koordineringen som svikter i barnevernets arbeid med høykonfliktsakene. Det virker ikke å være noe klart system for behandling av sakene som faller under begge lovene samtidig (Breivik & Mevik, 2012, s.96). For meg fremstår dette som merkelig, ettersom begge lovene skal ivareta samme prinsipp – hensynet til barnets beste. Jeg er ikke alene om dette. Flere av litteraturkildene stiller spørsmål ved hvorfor det ikke er noen form for koordinering av saksbehandlingen av gråsonesaker (Breivik & Mevik, 2012, s.98). Tingrettsdommer Åsne Julsrud og tidligere

fylkesnemndsleder Geir Kjell Andersland argumenter for en samlet behandling av barnevernssaker og foreldretvister, ettersom sakene ofte omhandler de samme spørsmålene. Nemlig hvor barnet skal bo, hvilke meninger barnet har og foreldrenes omsorgskompetanse (Julsrud, 2013, s.407). Andersland mener at det burde åpnes for en forenklet overføring av daglig omsorg mellom foreldrene, ved sviktende omsorgsevne hos bostedsforelder (2022, s.86). Begge konkluderer med at en slik samordning vil være til det bedre for både barna og foreldene deres (Julsrud, 2013, s.417). Det er ikke bare fagpersonell og akademikere som savner en koordinering av sakene. Jevne og Ulviks undersøkelse viser at foreldre ofte har en klar forventning til barnevernets handlingsrom i høykonfliktsaker. Barnevernsansatte har møtt foreldre som forventet at barneverntjenesten kunne gripe inn i bosteds- og samværsspørsmål (Jevne & Ulvik, 2012, s.28). Jeg har selv opplevd lignende. I casen fra praksiserfaringen uttrykte faren stor frustrasjon under rettsprosessen. Han mente barneverntjenestens vurdering av han som egnet omsorgsperson, burde spart barnet fra den parallelle rettsprosessen. I tillegg opplevde faren det som meget kunstig å bli omtalt som fosterhjem for sitt eget barn.

5.3 Svekket rettssikkerhet?

Det er ingen tvil om at høykonfliktsaker oppleves utfordrende for alle parter. Både for barnet, foreldrene og de ansatte i barneverntjenesten. I drøftelsen har jeg stilt spørsmål ved om både mandatet, kompetansen og koordineringen svikter i barneverntjenestens arbeid med høykonfliktsaker. Dersom dette er tilfellet, vil det være på bekostning av barn med to hjem sin rettssikkerhet.

Funnene viser at flere barnevernsansatte er usikre på hvordan de skal håndtere mandatet i foreldrekonfliktsakene (BLD, 2013, s.6). Dette gjør seg spesielt gjeldende i høykonfliktsaker uten trumfkort, og hvor foreldrene har høy sosioøkonomisk status. Her kan skillet mellom barnelov og barnevernlov være svært diffust. Den juridiske gråsonen lager grobunn for en krevende sakstype, hvor handlingsrommet fører til usikkerhet og maktesløshet for barnevernsansatte. I frykt for å trå utenfor mandatet, kan slike høykonfliktsaker bli kategorisert utenfor barnevernets anliggende, og resultere i henleggelse. Slik jeg ser det, kan barnevernets mandat i foreldrekonfliktsaker føre til ansvarsfraskrivelse. Dette er problematisk for barnet, som kan ha et reelt behov for hjelp dersom konflikten går utover omsorgssituasjonen. Det er likevel verdt å nevne at det i visse tilfeller kan være riktig å vise

til barnevernets mandat og henviser familien videre til andre instanser. Som Jevne og Ulvik illustrerer, kan foreldrene henviser seg til barneverntjenesten med ønske om avklaring i spørsmål etter barneloven (Jevne & Ulvik, 2012, s.28). Dette vil gå utenfor barneverntjenestens myndighetsområde, og vil være en oppgave for familievernnet.

Henleggelse av høykonfliktsaker kan også være et resultat av manglende kompetanse. Funnene viser at barnevernsansatte selv opplever å ha manglende kompetanse på tematikken, og at de savner et faglig fokus på høykonfliktområdet (Samonsen, et al., 2022, s.25). Artikkelen konkretiserer imidlertid ikke hva de barnevernsansatte ønsker økt kunnskap om. Jeg stiller spørsmål ved om ansatte i barnevernet har tilstrekkelig kunnskap om risikofaktorene ved høykonfliktsaker uten trumfkort. Det samme gjør Sudland og Neumann. De er usikre på om barnevernsansatte har tilstrekkelig med kunnskap for å undersøke og vurdere omsorgen i familier som ikke forbindes med typiske risikofaktorer (2021, s.150). Dette blir satt på spissen i møte med familier med høy sosioøkonomisk status. Utfordringen som reises her, er at foreldrenes sosioøkonomiske status kan overskygge den barnevernsansattes vurdering av konfliktenes skadevirkninger for barnet (Sudland & Neumann, 2021, s.683). Slik jeg tolker mine funn, vil barn i familier med høy sosioøkonomisk status, stå i fare for å få sine risikofaktorer nedvurdert. En kan derfor stille spørsmål ved om disse barna får sin omsorgssituasjon vurdert godt nok. Etersom vurdering av risiko og beskyttelsesfaktorer utgjør en grunnleggende del av arbeidet til barnevernsansatte, burde det foreligge tilstrekkelig kunnskap om risikofaktorer i alle familier barnevernet møter – også de som skiller seg fra den institusjonelle barnevernsrammen.

Spørsmålet om koordinering av barnelov og barnevernslov har vært oppe til vurdering flere ganger. Allerede ved behandling av barnevernsloven av 1992, ble muligheten for dette utredet (Andersland, 2022, s.85). Etter min mening, er Julsrud og Anderslands argumenter for samkjøring av foreldretvister og barnevernsaker, noe som vil styrke barnets rettssikkerhet. En koordinering kan minske faren for ansvarsfraskrivelse fra barnevernets side. I tillegg vil barnet bli spart for en forvirrende parallell rettsprosess. Spørsmål om lovendring er imidlertid langt utenfor min juridiske kompetanse, og noe jeg ikke kan drøfte inngående. Jeg vil likevel argumentere for at spørsmålet om koordinering er ytterligere aktuelt i 2023, ettersom offentlig statistikk viser en tydelig økning av høyt konfliktnivå etter samlivsbrudd (Kvello, 2015, s.366). Mye kan derfor tyde på at barneloven og

barnevernsloven i økende grad vil aktiveres samtidig. Følgelig vil barnevernsansatte stå ovenfor den juridiske gråsonen i en større andel saker.

I 2013 kom Barne-, likestillings – og inkluderingsdepartementet med en veileder for å tydeliggjøre barneverntjenestens ansvar i høykonfliktsaker (BLD, 2013). Ti år etterpå, kan mine funn indikere at barnevernets mandat og ansvar fortsatt ikke er tydelig nok. Som Per Arne Rød argumenterer for i sin doktorgrad (2012), kan en fortsatt trekke slutningen om at barn med to hjem har dårligere rettssikkerhet enn andre barn. Slik jeg ser det, kan en argumentere for at dette særlig gjelder barn i familier med høy sosioøkonomisk status.

6.0 Avsluttende kommentar

Tradisjonelt vil det avsluttende kapittelet i en bacheloroppgave være forbeholdt en oppsummering av hovedpoenger og konklusjon. I min oppgave ble det imidlertid naturlig å gi kapittel 5.3 en oppsummerende og konkluderende form. I fare for å bli repeterende, vil jeg avgrense fra en ytterligere oppsummering. Avslutningsvis vil jeg reflektere over kvaliteten ved eget arbeid.

Formålet med denne bacheloroppgaven var å undersøke hvordan den juridiske gråsonen mellom barnevernsloven og barneloven kan utgjøre en svekket rettssikkerhet i barneverntjenestens arbeid med barn med to hjem. Dette er en problemstilling som krever litteratur av både juridisk og barnevernsfaglig karakter. Tidlig forsto jeg at dette ville resultere i en omfattende presentasjon av funn. Som konsekvens av dette opplevde jeg å få begrenset plass til drøftelse. En kan derfor argumentere for at jeg burde vært mer selektiv i valg av litteratur. Som kommende barnevernspedagog følte jeg imidlertid på et behov for å belyse alle sidene ved høykonflikt, og det var derfor utfordrende å ta stilling til hva som burde kuttes ut. Dette ble spesielt utfordrende ettersom jeg ønsket å ha en god balanse mellom graden av juridisk og barnevernsfaglig litteratur.

Min forforståelse av tematikken er noe jeg har forsøkt å minne meg selv på ved utarbeidelsen av bacheloroppgaven. Dette har jeg gjort for å forsøke å ha et bevisst forhold til hvordan forforståelsen kan påvirke de vurderingene jeg tar. Skal jeg se på dette med et kritisk blikk, kan min forforståelse ha ført til en noe ensidig oppgave. Jeg kunne med fordel forsøk å finne litteratur som i større grad utfordret min problemstilling.

Litteraturliste:

Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 4. november 1950

FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989

Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker* (LOV-1967-02-10).

Lovdata Pro. <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1967-02-10?searchResultContext=1308&rowNumber=1&totalHits=29941>

Barneloven. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata pro.

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1981-04-08-7?searchResultContext=2045&rowNumber=1&totalHits=11382>

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata pro.

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2021-06-18-97?searchResultContext=1308&rowNumber=1&totalHits=10411>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven – barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon.*

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/skjema/bua/rapportering20barnevern/veileder.forholdet.mellom.barneloven.og.barnevernloven.pdf>

Brevik, F. L. & Mevik, K. (2012). *Barnefordeling i domstolen – når barnets beste blir barnets verste*. Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Gard, H.S. & Wæhler, T. (2019). Slik hjelper vi barn i høykonfliktfamilier.

<https://fontene.no/fagartikler/slik-hjelper-vi-barn-i-hoykonfliktfamilier-6.47.636568.4e83e5b5d8>

Jevne, K. S (2017). *Barnevernssaker med foreldrekonflikter: Forhandlinger om problemforståelser og handlingsrom når det er bekymringer for barn som har to hjem.*

[Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.

Jevne, K.S. & Ulvik. (2012). Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker.

Fontene forskning, 2, 18-32.

Julsrud, Å. (2013). Behov for en samkjørt behandling av barnevernssaker og barnefordelingssaker. *Lov og rett*, 52(6), 406-417.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk.

Kvalø, K. K. & Köhler-Olsen, J. (2016). *Barnerett i et nøtteskall* (1.utg.). Gyldendal Juridisk.

Kvello, Ø. (2012). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Mik-Meyer, N. & Villadsen, K. (2007). *Magtens former – sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Hans Reitzels Forlag.

Olkowska, A., Paćuka, A. & Jevne, K. S. (2020). «Å gå i spagaten». Familieveilederes erfaringer og utfordringer i arbeid med foreldrekonflikter i barneverntjenesten. *Fokus på familien*, 48(4), 272-297. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2020-04-04>

Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*.

Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>

Rognsaa, A. (2023). *Bacheloroppgaven – skriveråd og regler for utformingen* (2.utg.). Universitetsforlaget.

Rød, P. A. (2010). Konfliktfylt barnefordeling - en arena for barnevernet? *Fokus på familien*, 38(2), 92-114.

Rød, P. A. (2012). *Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse* [doktorgradsavhandling]. Universitetet i Bergen.

Samonsen, V., Heggdalsvik, I. K. & Iversen, A. C. (2022). Samarbeidsutfordringer mellom familievern og barneverntjenester i saker med høy grad av foreldrekonflikt – en kvalitativ studie. *Fontene forskning*, 15(2), 17-29.

Stang, E. G (2013). V. Når vi ikke får gehør i rettsapparatet, har vi tapt på vegne av barnet. I Rasmussen, Ø, Schütz, S. E & Søvig, K. H. (Red.). (2013). *Undring og erkjennelse: Festskrift til Jan Fridthjof Bernt 70 år*. Fagbokforlaget.

Strandbu, A. & Thørnblad, R. (2015). Hva står på spill? Barns deltakelse og budskap i mekling. *Fokus på familien*, 43(4), 271-291.

<https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2015-04-02>

Sudland, C. & Neumann, C. B. (2021). For det er jo alvorlige saker – barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter. *Norges barnevern*, 98(2), 136-152.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-02-05>

Sudland, C. & Neumann, C. B. (2021). Should we take their children? Caseworkers' negotiations of "good enough" care for children living with high-conflict parents. *European journal of social work*, 24(4), 683-695.

<https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1805588>

Vedlegg 1: Selvvalgt pensum

FORFATTER	TITTEL	FORLAG/TIDS SKRIFT	ÅR	KAP./SIDE	SIDE
Breivik, F. L. & Mevik, K.	Barnefordeling i domstolen – når barnets beste blir barnets verste	Universitetsforlaget	2012	Kap. 1-9	176
Per Arne Rød	Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet?	Fokus på familien	2010	Side. 92-114	22
Per Arne Rød	Barn i klem mellom foreldrekonflikt og samfunnsmessig beskyttelse	Universitetet i Bergen	2012	Kap.	74
Samonsen, V., Heggdalsvik, I. K. & Iversen, A. C.	Samarbeidsutfordringer mellom familievern og barneverntjenester i saker med høy grad av foreldrekonflikt	Fontene forskning	2022	Side. 17-29	13
Geir Kjell Andersland	Dobbeltsporsakene i barneretten – tilbake på sporet?	Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål	2022	Side. 84-88	4
Per Arne Rød	The child welfare services assessments in custody cases that involve minors	European journal of social work	2012	Side. 1-19	19
Åsne Julsrud	Behov for en samkjørt behandling av barnevernssaker og barnefordelingssaker	Lov og rett	2013	Side. 406 - 417	11
Kvale, S. & Brinkmann, S	Det kvalitative forskningsintervju	Gyldendal akademisk	2015	Side 176 – 179, 272-279	10
Olkowska, A., Paćuka, A. & Jevne, K. S.	«Å gå i spagaten». Familieveilederes erfaringer og utfordringer i arbeid med foreldrekonflikter i barneverntjenesten	Fokus på familien	2020	Side. 272-297	26
Sudland, C. & Neumann, C. B	Should we take their children? Caseworkers negotiations of “good enough” care for children living with high conflict parents	European journal of social work	2021	Side. 683 - 695	12
Øyvind Kvello	Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner	Gyldendal Norsk forlag	2012	Side. 366 - 369	4
Elisabeth Backe-Hansen	God nok omsorg – riktige beslutninger i barnevernet	Kommuneforlaget	2004	Side. 101-105	5

Kandidatnummer: 837

Aage Rognsaa	Bacheloroppgaven – skriveråd og regler for utformingen	Universitetsforlaget	2023	Side. 37-40 og 111-116	9
Kvalø, K.K. & Köhler-Olsen, J.	Barnerett – i et nøtteskall	Gyldendal juridisk	2016	Kap. 1, 3 og 4 (side. 143- 195 i kap.4)	119

Totalt antall sider: 504